

Miért bántják ezt a jó embert?

Nagypénteken csak kicsúcsosodik és robbanásig feszül az az alaphelyzet, amely Jézus nyilvános működése során egyre izgatóbb kérdéssé válik bennünk: Miért bántják ezt a jó embert? Ha valaki, hát ő igazán csak jót tett. Miért nem értékelik a sok jót? Miért magyarázzák még a jót is rosszra? Például ördögüzéseit azzal, hogy az ördöggel cimborál? Ha valaki Jézus-életrajzot írna, alig kezdené sorra venni Jézus nyilvános működését, máris le kellene írnia ezt a mondatot: „Egyre nagyobb a népszerűsége az egyszerű emberek előtt, és egyre nagyobb gyanakvás irányul feléje a nép vezetői részéről.”

Itt most nem csupán Jézus iránti rokonszenvünket szeretnénk kinyilvánítani, hanem két másik szempont is vezet minket. Az egyik: az a sejtés, hogy itt valami objektív, tárgyi törvényszerűségről van szó a világ eme rendjében. Jézus esete nem kivétel, hanem inkább tipikus eset. A másik: ugyanennek a felismerésnek felénk eső oldala egy újabb felismerés: ha jó emberek akarunk lenni, ha számunkra is Jézus tanítása és élete a követendő példa, akkor ránk is ugyanaz a sors vár, mint Jézusra.

Most minden nagyobb rendszerezés nélkül próbáljuk egyszerűen összegyűjteni azokat az okokat, amelyek miatt bántották ezt a jó embert. Az okok összegyűjtése kedvéért kénytelenek vagyunk gondolatban azonosulni a nép vezetőivel, a vallás előljáróival: a főpapokkal és hittudósokkal, hogy az ő nézőpontjukból vehessük észre ennek a jó embernek, a názareti Jézusnak ilyen meg olyan veszélyességét, amelyek miatt végül is „kiiktatták” őt a zsidó társadalomból.

1. Nem tőlük kért megbízást a tanításhoz

Annyira öntudatos, annyira magabiztos arra vonatkozóan, hogy ő az igazság birtokában van, és ennek elmondása az ő sajátos küldetése, annyira megingathatatlan eme hitében, hogy eszébe sem jut az akkori hierarchiához fordulni engedélyért. Így is fogalmazhatunk: hierarchia mentesen oldotta meg küldetését. Mivel hallatlanul jól kiépített közvetlen kapcsolata volt Istennel, ezért nem kellett neki fölösleges kerülőket, fölösleges közvetítőket vagy inkább eltérítőket közbeiktatnia. Övéit is arra biztatta, hogy zárják be kamrájuk ajtaját, s a megteremtett csendben máris működik ez a forró drót, ez a közvetlen vonal. Isten nem nehezíteni akarja a rátalálást – hierarchikus lépcsőfokok közbeiktatásával –, hanem könnyíteni. A hierarchia viszont hasonló meggyőződéssel és magabiztossággal hirdeti ki saját nélkülözhetetlenségét az Istennel kapcsolatba lépés területén. A vallás hivatallá tette az Istennel kapcsolatba lépés lebonyolítását. Saját hivatalrendszerét Istenről eredeztette, és át nem gondolva az eredetet, a hagyomány alapján magát tartotta illetékesnek minden vallási ügyben intézkedni.

Van-e közvetlen kapcsolatom az Istennel? Fel vagyok már töltve annyira, hogy nem hallgathatok? Tanításomat olyan testvérekkel egyeztetem, akiknek szintén van közvetlen vonaluk az Istennel? Figyelek az Egyház tanítására? Az Egyház tanítását mindig egyeztetem Jézuséval?

2. Istenhez igazodott, nem pedig emberi előírásokhoz

Figyeljük csak meg: akinek Isten a legfőbb igazodási iránya, az akarva-akaratlan kénytelen kritikával illetni az emberi előírásokat. Mármint azokat, amelyek nem Istenhez igazodva születtek. Így egy töről fakad az Istenhez igazodás és a kritika. Jézus hányszor beolvasott az írástudóknak, hogy hagyományuk kedvéért kijátsszák a szeretetet! Például az idős szülők támogatása helyett egyházi adót fizettek. Ami nem a szeretetet szolgálja, az nyilván nem születhetett Istenhez igazodásból. A hatalom birtokosai viszont úgy gondolták, hogy csak akkor lehet rend akár állami, akár egyházi területen, ha az egyes ember a többséghez igazodik. Hiszen ők vannak hivatva annak ki nyilvánítására, hogy mivel kell Isten kedvében járni. Szerintük veszedelmes az olyan ember, aki maga dönti el, hogyan kell Isten kedvében járni. Az ilyen fellazítja a közrendet. Relativizálja a vezetők tekintélyét. Nagyon veszélyes!

Hogyan valósítom meg elveim és életem Istenhez igazítását? Mit teszek, ha ütközik az Istenhez és az emberhez igazodás? Merem-e az egyházi előírásokat kritizálni? Istenhez igazodom akkor is, ha ezért az Egyház elmarasztal?

3. Másként és mást tanított, mert igazságfeltáró volt

Obszervanciák helyett a szeretetet tanította. Aki az igazságot tárja fel, az az Isten életének valóságát tárja fel. De az ember is erre az életre lett teremtve. Az igazság az Istenben: megvalósultság. Az igazság az emberben: feladat. Ti. az a feladat, hogy életünket a szeretetre kell felhasználnunk. Ez háromszoros bosszúságot okozott a vallás vezetőinek. A legnagyobb bosszúság: Jézus mást tanított, mint ők. A következő bosszúság: Hogy jön ez ahhoz, hogy helyettünk ő mondja meg, mi az igazság? S a harmadik bosszúság: Másként tanít, mint mi. Levegősen, láttatóan, példabeszédekben, hihetően-beláthatóan, lelkesen és lelkesítve, egészen magával ragadóan.

Hívó, vagy vallásos ember vagyok? Az igazságot keresem, vagy a rendelkezéseket? Esetleg még az obszervanciákat sem tartom meg? Amit tanítok, az a meggyőződésem? Beláthatóan adom elő az igazságot? Szembesítem az igazsággal azokat, akik nem az igazságot hirdetik?

4. Másként mutatta be az Istent, mint a zsidók

Más a próféta, és más a könyvekből tanuló tanító. A próféta közvetlenül tapasztalja meg Istent, és eme belső tapasztalatát közli embertársaival. A könyvekből tanuló és a hatalom valamelyik polcán ülő főpapot mindig idegesíti a közvetlen tapasztalatból merítő, és éppen ezért nagy közvetlenséggel és érzelmi töltéssel tanító próféta. Az is idegesíti, ahogyan tanít, és az is idegesíti, amit tanít. A főpap Istene a jogrend védője. Az igazságot szolgáltatató: jutalmazó és büntető. A sértéseket, bűnöket megtorló. A bűnös-

nek csapdát állító. Örök kárhozattal büntető. A próféták prófétája, Jézus a tékozló fiú atyjaként mutatta be az Istent: olyanként, aki eltűri rosszaságunkat, bár szenvedni hűtlenségünket; aki hazavárja a megtérő bűnöst, s ha tényleg hazatér, akkor nem szidja, nem bünteti, hanem örömlakomát rendez neki.

Félek az Istentől, vagy szeretem őt? Menekülök tőle, vagy kapaszkodom feléje? Tapasztaltam már a Vele időzés örömét? Engedek hívásának, szólítgatásainak? Szívemen járok küldetésében?

5. Csodákat tett, amit a főpapok nem tudtak tenni

Talán ezért is támadt egy-két tisztelője a Főtanácsból. Nikodémus hangosan meg is fogalmazta a sokakban bujkáló kérdést: Ha eljön a Messiás, tud-e majd több csodát tenni, mint a Názáreti? Ha pedig nem, akkor éppen ő a Messiás. Nikodémust azzal torkolta le a főpap, hogy támadhat-e prófeta egy olyan jelentéktelen kis faluból, mint a galileai Názáret. Náluk többet számított a származás, a rang, a pedigre, mint egy ember Istenbe merültsége. Egy hivatalnok nem akar megtérni semmi rendkívülit. S ha mégis letagadhatatlan a rendkívüliség, akkor igyekszik vagy bagatellizálni, vagy bemocskolni. Így fogták rá Jézusra, hogy az ördöggel cimborál. Ahelyett, hogy Nikodémus módjára használták volna Istentől kapott értelmüket, és éppen arra használták volna, hogy Isten jeleit felismerjék, csak arra használták, hogy kibűjjanak a nyilvánvaló következtetés kényszerítő erejéből. Ezáltal követtek el Szentlélek elleni bűnt, ezáltal fojtották el világosan jelentkező lelkiismeretüket. Ezáltal lepleződött le irigységük, féltékenységük. Nem viselték el, hogy a másik jobb, szentebb, igazabb, és nagyobb hatalommal rendelkezik, mint ők.

Van-e akkora hitem, erős-e annyira az Istenbe merülésem, hogy tudok segíteni testi-lelki bajokban szenvedő embertársaimon? Nem vagyok irigy, ha másban több erőt veszek észre? Hallgatok-e világos lelkiismeretemre? Nem manipulálom? Nem követek el Szentlélek elleni bűnt? Egyszerű vagy szegény embert tudok-e példaképnek tekinteni a jóság vonalán? Az erkölcsi nagyságot a társadalmi gúla alján lévőknél is észreveszem-e?

6. Féltékenység, hatalomféltés Jézus népszerűsége miatt

Nem vitás, hogy Jézus népszerűsége Galileában nagyobb volt, mint Júdeában. A megszálló hatalom elleni lázadás is a központi hatalomtól távolabb volt erősebb. Az emberek szegénysége, elesettsége, betegsége is ott volt nagyobb. Talán még az Isten-keresés romlatlansága is ott volt jelentősebb... Nem csoda, ha tömegek mentek Jézus után, és lelkesedtek érte. A központi hatalom kémszervezete azonban, a farizeusok vallási kémhálózata nagyon józan jelentéseket küldött a jeruzsálemi központba – végső soron a Főtanácsba. Az akkori politológusok bemérték, milyen robbanásszerűen nő Jézus népszerűsége. Az érte lelkesedés futótűzként terjedt. Aránylag könnyen elfogadták Jézus tőlük eltérő tanítását. A nép előtt hitelt érdemlőek voltak szavai. Elbűvölték őket emberszeretetből fakadó csodái. A kenyérszaporítás után pedig egyenesen királlyá akarták őt tenni. Gondolhatjuk, hogyan fogadta a központ például erről a királyválasztási szándékról érkezett híreket. Talán ebben sommázhatnám: „Mi már a kutyának sem kellünk ott, ahol ez a jött-ment föllép.” Aztán ott van a Lázár föltámasztása utáni helyzet. Ez már a főváros köze-

lében történt. Olyan jelentősnek ítélték a veszélyt, hogy nyomban összehívták a Főtanácsot. Ott a főpap hamar le-torkolta az ügyetlenül tehetetlenkedőket, és helyettük is kimondta a továbblépés mondatát: Jobb, ha egy ember hal meg, semhogy a politikai egyensúlyhelyzet felboruljon. Ők is kiesnének a hatalomból, a nép is rosszul járna a megszálló hatalom bosszúja miatt, ha ez a Jézusért lelkesedő tömeg valami politikai meggondolatlanságra szánná el magát. Eszükbe sem jutott, hogy Jézus nem akarja átvenni a hatalmat.

Az én szememben miért népszerű Jézus? A benne való hit nem hatalmi álmaim táplálója? Jézus és az ő követői tényleg konkurenciát jelentenek a hatalom birtokosai számára? Jézus társadalmat átalakító szándékát hogyan képelem el? Hatalommal, vagy hatalom nélkül? Lehetséges, hogy én még nem utasítottam el magamtól a Sátán harmadik kísértését?

7. A viszonylagos politikai egyensúly féltése egy lázítótól

A rómaiakat a főpapok sem szívelték. Ám úgy gondolták, hogy a gyűlölt ellenségtől csak ők tudják megvédeni népüket. Az ő politikai bölcsességükkel, kisebb-nagyobb fondorlataikkal, amelyek mindegyike a viszonylagos politikai egyensúly, a status quo fenntartására irányult. Nagyon sok munkát fektettek bele ennek az egyensúlynak a fenntartásába. Két irányban is. A megszállók felé, és saját népük felé. Hiszen a rómaiak csak addig tartották tiszteletben egy leigázott ország önkormányzatát, amíg nem lázadtak a megszállók ellen. Így nagyon sok függött attól, hogy ártalmatlanná tudják-e tenni a lázítókat. És éppen ezen a területen találkozott a főpapok érdeke a megszállók érdekeivel. Itt számíthattak segítő közreműködésükre. Ezért is cipelték Jézust a helytartó elé. Egy lázadás kitörése nemcsak harcokat jelentett, hanem sok kivívott előny és jog megsemmisülését is. Ezért kellett likvidálni a Názáretit.

Miért vagyok hajlandó egy embert fölláldozni? Nemcsak az életét, hanem esetleg csak a jó hírét, becsületét, vagy csupán megélhetését? Igaz, hogy a közjónak alá kell rendelni az egyén érdekeit, de ezt csak maga az illető teheti meg?

8. A nyílt vitákban való alulmaradásuk

Más neveket is adhatunk ennek a szempontnak. Például: a szentírás-tudomány területén való megszegyenülésük. Vagy saját formális tekintélyük összedőlése... Hány csapdát állítottak Jézusnak, amelyekből mindig kivágta magát! Igaz, a farizeusok örültek annak, ha szellemi ellenfeleiket, a szaduceusokat Jézus összezsomagolta a vitában, illetve csapdaállításuk közepette, és fordítva. Lassan azonban belátták, hogy a hatalom mindkét csoportosulása csak a rövidebbet húzhatja Jézus szellemi fölényével szemben. Azt nem engedhették meg, hogy a nép kaján örömmel szemlélje megszegyenülésüket egy tiszta ember, egy erkölcsi hatalom színe előtt. A hatalom mindig megokolja mindenáron való fennmaradásának szükségességét. Pusztulnia kell annak, aki megtépázza a hatalmasok tekintélyét. Talán a csöcselék kezébe kerüljön a hatalom? Nem. Ha nincs érvük, akkor jöjjön a legerősebb érv, az ultima ratio: az erőszak!

Nem szoktam formális tekintélyt kierőszakolni a magam számára fondorlattal, cselvetéssel, erőszakkal? Úgy élek és úgy beszélek, hogy értekeim valós tekintélyt biztosítsanak számomra? Tudok vitában alulmaradni, hogy kiderülhessen az igazság? A másikat legyőzni, vagy az igazságot kideríteni akarom?

9. Jézus számára az ember volt a fontos, nem az előírás

Gondoljunk csak a sok szombatnap gyógyításra, amit a zsidó törvények tiltottak, azok a törvények, amelyeket emberek találtak ki a szombatnap szentségének körülbástyázására. E törvények nem eredhettek Istentől, hiszen nem az ember érdekében fogalmazódtak meg, hanem csak egy rosszul értelmezett szentség kikényszerítésére. Előírás helyett inkább jogrendet kellett volna mondanunk, akkor hamarabb értenénk, miért is volt olyan fontos ezeknek a fönntartása még a konkrét ember érdekei ellenében is. Az emberközpontú Jézus, az embert megszabadító-megmentő Jézus szükségképpen szembekerült a törvényt, az előírást első helyre tevő főpapokkal. Elvontan: a szeretet-csúcsertékű ember szembekerül a törvény-csúcsertékű testülettel.

Gondolkodásomban és cselekedeteimben első helyen áll-e az ember érdeke? Össze lehet rakni az életemet rövid- és hosszú távú emberszolgálatokból? Merek-e felülemelkedni a törvényen, ha ütközik az ember érdekeivel? Igyekszem-e megváltoztatni a törvényt, hogy az egyre inkább embert segítő legyen?

10. A kivetettek, a lenézettek fölemelése

A zsidó társadalom egy sereg embert saját hibáján kívül (pl. betegek, szegények, alacsonysorsúak), másokat saját hibájuk miatt (pl. vámosok, utcanők) vetett ki soraiból. Ezeknek a perifériára toltaknak szinte semmi esélyük sem volt az emberi megbecsülésre, de még csak a megváltozásra, az újra fölemelkedésre sem. Jézus alapvetően ezek mellé állt. Ezek bűnbánatát igyekezett fölszítani, és megbecsültségüket, szeretetüket társadalmilag elfogadottá tenni. A főpapok ebben is a társadalom rendjének felforgatását, feje tetejére állítását látták. Másként értékelni társadalmi kérdésekben, mint ők, más rétegeket megbecsülni és fölkarolni – ez már magában is elítélendő, és az ilyesmit elkövető kioperálandó a társadalomból!

Lenézek-e valakit? Olyasmí miatt, amiről tehet? Engem mi miatt nézhetnének le? Odaálltam valaha egy lenézett, egy megvetett mellé? Rájöttem már, hogy könnyebb barátot szerezni a lenézettek, mint a lenézők közül? Segítem-e emberi öntudatában megerősödni a megvetettet? Följebb is emelem őt? Annyira, hogy ő is tudjon másokat fölemelni?

11. Nem tudott felmutatni felsőbb iskolai végzettséget, sem előkelő származást

Nemcsak Angliában és nemcsak most nézik, hogy ki végzett Oxfordban vagy Cambridge-ben, kinek van teológiai doktorátusa. Azt is lehetőleg a Gregoriánán szerezte-e? Régen is ez volt a helyzet. A jó iskolát végzetek pöffeszkedhettek. Nem azt nézték, hogy mit tud az illető, és főleg mit tesz. A központban élők lenézték a periférián élőket. A „Galileából nem támad próféta” közfelfogás is ilyen jellegű pöffeszkedésből ered, meg Jézus lenézése iskolázatlansága miatt. Akik azt állítják, hogy Jézus az eszszénusok tanítványa volt, nem tudják igazolni állításukat. Mi viszont cáfolni nem tudjuk. Jézus családfája a legelőkelőbb volt ugyan, hiszen Dávid királyig tudták visszavezetni, de hát a nagyszerű ősnak ő már csak elszegényedett utóda volt. Abból a hajdani fényből már semmi sem sugárzott rá. Ráadásul itt Jeruzsálemben valószínűleg még erről az előkelő ősről sem tudtak. Összegezve: „Egy ilyen sehonnai jött-ment alak, aki sok mindent fölszedett ugyan élete során, mégis hogy jön ahhoz, hogy néptanítóként tetszelegjen?! A nép tanítása a mi feladatunk, akiknek iskoláink vannak, felhatalmazásunk is van. El kell hallgattatni ezt az önmagát feltoló falusit!”

A másik ember okmányait, vagy emberi értékeit tartom valamire? Mi szerint értékelek egy embert? Gyökereit, vagy gyümölcsseit vizsgálatom-e? Szeretetem helyett nem diplomámmal dicsekszem-e? Igazságkeresésemben érveket várok a másiktól, vagy pecsétes írásokat?

12. Elrettentő példát kellett statuálniuk a nem engedelmeskedők megbüntetésére

Ez nem elhanyagolható szempont Jézus kivégeztetési okainak felsorolásakor. Hiszen minden ítélet, minden büntetés elrettentésül szolgál. Már eleve így hozzák a büntető törvényt. Senkinek sem szabad megbontania a rendet. Méghozzá azt a rendet, amit a hatalmon lévők megszabnak. Más rend nem is lehetséges. Hiszen szerintük az alul levők nem tudnak mindenkire érvényes rendet teremteni. A felül levők nem is igyekeznek az alul levőket a maguk igazáról meggyőzni. Azok úgysem elég műveltek ehhez. Elég, ha mi értjük, hogy miért ilyen a rend – mondották –, a tömegnek már csak engedelmeskednie kell. És ezt mindenki természetesnek kell, hogy tartsa. Ám ez csak akkor lehetséges, ha az első renitensnek a fejére ütünk. Ha az első engedetlennel elbánunk. Majd elmegy a kedve a többinek is. S akkor fennmarad a rend. A mi hatalmunk rendje.

Családomban engedelmeskedtetek, vagy beláttatok? Milyen a családom rendje: hozzám igazodás, vagy a szeretethez igazodás? Ha mégis büntettek, azt azért teszem, mert az illető rosszat tett, vagy azért, mert nem engedelmeskedett? Képviselem-e, hogy csak az Istennek kell engedelmeskedniük, pontosabban: Istenre kell hallgatnunk?

13. Kivégzése alkalom volt rövidtávú politikai előnyök szerzésére

Például Pilátus sakkban tartására. Igaz, Jézus letartóztatásakor még csak arra gondolhattak, milyen tekintélyt szereznek a rómaiak előtt azzal, hogy nem engedik kibontakozni a lázadókat. Jézus pere során azonban más fordulatot vett az ügy. Pilátus Jézus melletti állásfoglalása átfordította az ügyet, éppen az ő zsarolása irányában. Följelenéssel fenyegették meg Pilátust, ha nem mondja ki Jézusra a halálos ítéletet. Mellesleg Heródes és Pilátus kibékülése is Jézus pere kapcsán következett be. Erre azonban előre nem gondolhattak a főpapok.

Ügyeskedő diplomata vagyok, vagy elvhű ember? Kit hoztam hátrányos helyzetbe saját előnyöm keresése miatt? Más kárára emelkedtem-e már? Mások hátán emelkedem, vagy a magam hátán emelek másokat?

Miért bántják ezt a jó embert? – tettük fel a kérdést az elején. Azért, mert nem a főpapok érdekeiket szolgálta, hanem Isten Országát építette, az igaz emberek kibontakozását segítette. Ez a Jézus a hatalom világában vesztésre álló ügyet szolgált, ezért vesznie kellett. Vesznie kellett neki és minden követőjének abban a korban, és minden időben vesznie kell egészen addig, amíg a kontraszttársadalom nem növi ki magát egész társadalommá. Ez azonban aligha fog egyhamar bekövetkezni. Hiszen Jézus kijelentése szerint mi mindig készülöben vagyunk, mindig kisdud nyáj leszünk az egész társadalomhoz képest. Ha mégis eljutunk oda, hogy társadalmi méretekben tapasztalható lesz Isten Ország, vagyis nagyon sok lesz az egymást szerető jó ember – akkor miért is bántanak a közérjük tartozó és hozzájuk hasonló jó embert?

Ha ezt komolyan el akarjuk érni, akkor fogjunk hozzá nagy elszánással, következetes és kitartó buzgalommal ennek a földi Isten Országának a megvalósításához!

Barcza Barna

Forrás: Karácsonyi Ajándék, 1989/1 (160.) kötet, 15-19. Kissé rövidítve.